

Historyczne uwarunkowania demokracji w USA i Rosji

Autor tekstu: **Adam Pawłowski**

Od redakcji: Tak jak ostatnio publikowaliśmy dwa różne spojrzenia na konflikt ukraiński, tak dziś publikujemy dwa przeciwstawne spojrzenia na Rosję i USA. Jedno jest spojrzeniem odwołującym się do historycznych uwarunkowań demokracji w USA i Rosji, ze wskazaniem znacznie mocniejszych fundamentów historycznych demokracji amerykańskiej. Drugie koncentruje się na ocenie bieżącej polityki, wskazuje, że USA, które systematycznie tracą swą rolę światowego policjanta, w konsekwencji słabnącego potencjału gospodarczego, są bardziej skłonne prowokowania konfliktów militarnych i zakulisowych przewrotów w tych regionach świata o które się konkuruje i przegrywa w oparciu o same tylko procesy polityczno-gospodarcze. Są to tematy dziś trudne, budzące emocje. Zapewne dla Polski nie ma w nich prostych odpowiedzi, lecz właśnie dlatego potrzebujemy różnych punktów widzenia i kulturalnej, merytorycznej dyskusji. Historia się nie skończyła, jak chciał Fukuyama, lecz zmienia się dynamicznie. Starajmy się poprzez dyskusję zrozumieć te przemiany. MA

*

Dlaczego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej jest demokracja, a w Federacji Rosyjskiej jest „demokracja sterowana”? [1]

Rozróżnienie tych dwóch systemów politycznych, formalnie tożsamy; należy rozpocząć od zdefiniowania podłoża historycznego, z którego wyrastają oba skrajnie odmienne w praktyce — powyższe ustroje polityczne.

Kolonie brytyjskie na wschodnim wybrzeżu Ameryki Północnej od początków osadnictwa mają charakter egalitarny, z kolei to prowadzić w dalszej kolejności będzie do krystalizacji równości, jako założenia fundamentalnego dla późniejszej organizacji tego państwa. Następne przyczyny ugruntowania się podstaw systemu demokratycznego w USA, poprę przykładami uzasadniającymi taką a nie inną formę Deklaracji Niepodległości, mającą wpływ na Konstytucję z roku 1787, a zatem przekładającą się na obecną postać ustrojową tego państwa:

Przejdźmy, zatem do zbadania przyczyn psychologicznych i przybliżmy fakty historyczne, które pozwolą nam wyjaśnić, czemu powstała wyżej opisana Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych i co miało wpływ na jej pierwotny kształt?

- Możemy upatrywać się przyczyn wydania tego dokumentu, w krótkowzrocznej polityce rządu Brytyjskiego, nastawionego na traktowanie kolonii, jako baz zaopatrzeniowych i bezwolnego odbiorcy towarów wytwarzanych w „macierzy”, w większości pozbawionego własnej wytwórczości i zmuszanego do prowadzenia handlu (wł. wymiany) jedynie w Wielkiej Brytanii, a także wyniszczająca polityka ekonomiczna (w miejsce merkantylistycznej obowiązującej przed wojną) dążąca do powiększenia skarbcza „Potęgi Morskiej” z powodu długu (130 mln funtów) po wojnie z Francją (siedmioletnia).
- Stamp Act (jako rodzaj kontrybucji, na utrzymanie 10 szkocko — angielskich pułków na „ognistej granicy” przy granicach wielkich jezior, jako zabezpieczenie przed Huronami i Irokezami).
- Nierespektowanie praw Kolonistów i traktowanie z góry przez parlament Brytyjski, a także przez angielskich dowódców milicji kolonialnej, oraz zwyczajne poniżanie nie-brytyjczyków przez land lordów (coś na wzór nie zrównania w prawach Hiszpanów z półwyspu iberyjskiego, z Kreolami, zrodzonymi przecież z matki i ojca Hiszpanów, ale już w Wicekrólestwie Nowej Hiszpanii). Niedocenianie uporu w dochowywaniu wierności Koronie, przez kolonistów w czasie wojny siedmioletniej.
- Odrzucanie wszelkich form autonomizacji przez parlament, a także brak odezwu króla na kolejne hasła oscylujące w sumie o to samo „No taxation without representation.”
- Wcześniejsze przygotowanie gruntu pod samodzielność Kolonii poprzez prowadzenie przez państwa kolonialne polityki „No peace beyond the line.”

- Działalność „Sons of Liberty”, „Daughters of Liberty” i tym podobnych tworów anty-urzędniczych, ruchów oporu i „Boston Gazette”, ale także odezwy Thomasa Paina (jego pamflet Common Sense).
- Pamiętajmy również, że wojna już trwała od ponad roku od ogłoszenia Deklaracji (bitwy pod Lexington i Concord-19 kwietnia 1775).
- Korzenie tego aktu prawnego sięgają właściwie wcześniejszego Kongresu z Albamy (1774) uczącego wartości wzajemnej współpracy kolonii.
- Pragnienie kolonistów do samostanowienia o swoim terytorium w sprawach podatkowych i dobrowolnego opodatkowania kolonii zatwierdzanego przez przedstawicieli Stanu.
- Utożsamianie się mieszkańców kolonii z ludnością przebywającą w Ameryce, permanentne groźby ataków ze strony Indian, czy francuskich kolonistów (jako „papistów”), budujące poczucie jedności ze swoją Kolonią.

Przyczyny bezpośrednie to:

- Rozbudowanie ceł (Townshed-szkło, ołów, herbata, papier i in. towary importu); „Tea Act”, „Quebec Act”, „Sugar Act”.
- Przemowa Patricka Henriego, niezainteresowanie króla kierowanymi do niego petycjami.
- Bojkoty towarów, Masakra i Herbatka Bostońska, ustawy represyjne (1774).
- Ugruntowanie się programu radykalnych rewolucjonistów, wzajemne „napędzanie wrogości”:
 - a) zwiększanie represji na kolonie;
 - b) rozszerzanie bojkotu na towary angielskie: a) wzmożone reakcje metropolii; b) kontrreakcje kolonii.
- Postawa gabinetu parlamentarnego Chathama i Graftona; zbyt powolne działania lorda Northa w celu „przywrócenia harmonii” i oczywiście postawa samego Jerzego III^[2]



KSZTAŁTOWANIE DEMOKRACJI W STANACH ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ NA PRZYKŁADZIE DEKLARACJI NIEPODLEGŁOŚCI I KONSTYTUCJI, ORAZ DALSZY ROZWÓJ SYSTEMU WRAZ Z BIEGIEM HISTORII.

Deklaracja Niepodległości i Konstytucja amerykańska znakomicie realizują założenia postępowego wieku XVIII i wykazują wyraźny wpływ filozofów oświeceniowych na wygląd obydwu dokumentów. Łatwo dostrzegalne są zwłaszcza odzwierciedlenia idei „umowy społecznej” głównego piewcy „prawa natury” J.J. Rousseau. Ponadto w tekstach pojawiają się myśli ideologiczno-prawne uczonych angielskich XVII wieku. Dochodzimy tutaj do niejakiego paradygmatu, bowiem separujący się Koloniści, tłumaczą swoje działania skierowane przeciw władzy metropolii, słowami takich twórców jak John Lock czy Milton. Postulują postawę Locka wyrażającą się w oporze przeciw uciskowi zawartą w „Listach o Tolerancji”. Widać też wpływ Hobbesa i jego teorii oddania władzy. Dla encyklopedystów jest to piękny przykład wcielania teorii w działanie. Dostrzegamy również następstwa panującej w Koloniach, względnej tolerancji religijnej i egalitaryzmu wybijającego się z tego dokumentu. Podsumowując: kompilacja zbiorów prac filozofii społecznej z lat XVII i XVIII wieku jest podstawą, na której buduje się artykuły Deklaracji Niepodległości i Konstytucji amerykańskiej.

Względna egalitarność mieszkańców kolonii, sprawiała, że to, co w Europie wydawało się polityczną „efemerydą”, w „nowym świecie” stało się rzeczywistością. W przeddzień ogłoszenia Deklaracji, liczba ludności 13 Kolonii wahała się między 2.7-2.8 mln osób. Powstania tej społeczności musimy się dopatrywać w XVII wiecznych osadnikach angielskich, holenderskich, portugalskich, hiszpańskich, irlandzkich, szkockich, francuskich etc. Łączny konglomerat narodowościowy wynosił około 150 grup etnicznych. Większość (bo ok. 1.8-2.0 mln stanowili Anglicy bądź potomkowie

angielskich osadników, zaś liczba czarnych niewolników na terenie kolonii plasowała się w granicach górnych 0.5 mln dusz. Jak wynika z powyższych statystyk, liczebnie przeważała kultura angielska. Jej pozycję wspierał również fakt, iż to ona była z władzą powiązana. Zgodnie z teorią zmian Buffona, przybývający w kolejnych falach migracyjnych osadnicy, przestawali się odwoływać do swojej przynależności narodowej, a zastępowali ją uznawaniem się za przedstawicieli Wirginii, Marylandu itd. Kolonie duże, rozległe, słabo zalesione, z nadającą się ziemią (czarnoziem, brunatne) pod uprawę ryżu bądź bawełny to kolonie południowe (North Carolina, South Carolina, Georgia, częściowo Virginia). Tam mogła się zachować struktura społeczna wypróbowana na cywilizacji europejskiej. Nie trudno było tam o właściciela dużych plantacji, nawet niejednego arystokratę. To właśnie tam mieścił się również też bastion „ancien regime” „nowego świata”. Natomiast inaczej było w mniejszych koloniach, położonych na terenach północno-wschodniego wybrzeża. Te posiadały zazwyczaj urozmaiconą linię brzegową, oraz ziemie mniej cenne dla uprawy — o przeważającej glebie bielcowej, brunatno pługowej. Wyróżniały się one ponadto dużą gęstością zaludnienia i licznymi świetnie prosperującymi miastami zazwyczaj wyposażonymi w sieci dróg ułatwiających komunikację wzdłuż łąd jak i rzek aż do Pięciu Jezior. Swą wyjątkowość czerpały te obszary również ze względu na strukturę społeczną, były, bowiem zamieszkałe przez ludność wielowyznaniową, trudniącą się głównie handlem, obrotem nieruchomościami i organizowaniem transakcji z „dzikimi”. Tutaj także, gdzie warunki sprzyjały relatywnie szybkiej wymianie informacji, rozpowszechniła się znajomość czytania, a pisarzy politycznych nie brakowało. Wreszcie tutaj również gazety publikowały dzieła takich twórców jak Charles Luis De Secondat de Montesquieu^[3], które trafiały w Ameryce ówczesnych czasów na podatny grunt. To właśnie tutaj gdzie społeczeństwo stanowe było swego rodzaju mrzonką, narodziła się rzeczywista, nowożytna teoria polityki republikańskiej i demokratycznej.^[4] Dlatego też to właśnie tutaj mogło mieć miejsce sformułowanie praw niezbywalnych dla człowieka. To ukazuje skalę dojrzałości społeczeństwa do decydowania o swoim losie i zdolności do tworzenia nowego porządku. Był to faktyczny i praktyczny przykład odejścia od warunków systemu feudalnego i wejście na drogę prowadzącą ku kształtowaniu się systemu kapitalistycznego.

Dalsza ewolucja ustrojowa Stanów Zjednoczonych również wynikała z układu geopolitycznego. Kontynuacja polityki izolacji zapoczątkowanej doktryną Monroego doprowadziła do skupienia się w większej części na polityce wewnętrznej; ograniczając politykę międzynarodową do koniecznego minimum. Pozwoliło to skupić się na wchłonięciu terenów słabiej rozwiniętej ludności autochtonicznej, oraz wykupie ziem (Luizjana Górna i Dolna, Nowy Oregon, Floryda, Alaska). Wojny toczono jedynie w charakterze lokalnym (od Traktatu Gandawskiego). Zasadniczą rolę w późniejszym procesie kształtowania systemu funkcjonowania państwa - była oczywiście największa wojna domowa zwana secesyjną. Pozwolę sobie na spłylenie tematu i ucieknę się do stwierdzenia, że był to zwyczajny konflikt interesów Północy i Południa, który jedynie wpływał w szerszy kontekst zagadnienie ruchu abolicjonistycznego. Bitwa pod Gettysburgiem i ostateczna wygrana wojsk Unii, zaciążyła na ostatecznej formie i obliczu systemowym Stanów Zjednoczonych. Tzw. Wielka rekonstrukcja, po krwawych wydarzeniach wewnętrznych zawierała w swej stronie prawnej regulację demokracji społecznej. Już pod koniec wieku XIX dzięki swej krótkiej, lecz arcyrepublikańskiej historii^[5], podstawowe prawa kojarzone dzisiaj z akronimem USA, były już nieodwołalnie wrosnięte w filary tego państwa. Obowiązujący od 1787, system prezydencki mógł okazać się sprawny i nie przekształcić w autorytaryzm, tylko w kraju o wcześniej istniejącej głębokiej tradycji systemu reprezentatywnego. Stany Zjednoczone, jako ten pierwotnie dość surrealistyczny (jeszcze w roku 1788 dyplomacja europejska uważała projekty wielkich republik za czystą fantazję) autorów konstytucji, okazała się po kolejnych dwóch wiekach znakomicie realizować założenia swych protoplastów. Ilustruje to, do jakiego stopnia państwo amerykańskie wykazało się niezwykłą trwałością ustrojową, dzięki umiejętności dostosowania się do zmieniających problemów i potrzeb społeczeństw kolejnych wieków. Wiem, że o ile mój wywód jest w swej argumentacji nieco subiektywny i czasem brak mu ściślejszej interpretacji zjawisk towarzyszącym kolejnym przemianom; to jednak w swym generalnym założeniu oddaje przynajmniej w części symptomatykę powstania i utrwalania się demokracji w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.^[6]

KSZTAŁTOWANIE SIĘ "DEMOKRACJI" W FEDERACJI ROSYJSKIEJ.

Teraz z kolei postaram się w krótkim przekroju zobrazować analogiczną koniunkturę kreowania się struktury systemowo-ustrojowej tworzącej obecnie zwanego Federacją Rosyjską. W tym konkretnym przypadku te obrazowanie staje się znacznie prostsze, pomimo bezapelacyjnie dłuższej egzystencji tego państwa na scenie dziejowej.

Od początków bowiem swego legendarnego istnienia, czyli roku 862, oznaczającego przybycie Ruryka do Nowogrodu Wielkiego; w podzielonej jeszcze Rusi Nowogrodzkiej dynastia odgrywała rolę pierwszoplanową. Tak jak w przypadku innych struktur państwowych tego okresu i położenia; dopiero częściowa centralizacja terytorialna, podporządkowanie książąt Rusi Kijowskiej i Nowogrodzkiej Rurykowiczom, oraz przyjęcie religii chrześcijańskiej — w tym przypadku obrządku bizantyjskiego — przez Włodzimierza I, zaowocowało ukształtowaniem się tego tworu, jako bytu państwowego. Dynastia miała takie znaczenie, również ze względu na jej spajający różnorodne plemiona charakter — zarówno grupy ugrofińskie i wschodniosłowiańskie, unifikując je w obrębie jednego władztwa. Jedynym dłuższym etapem częściowego załamania tego trwałego porządku, był okres rozbicia dzielnicowego i czas dominacji Złotej Ordy nad księciem kijowskim następujący po bitwie pod Kałką (1223), aż po annus mirabilis 1380, gdy doszło do symbolicznego zrzucenia jarzma najeźdźców. Jednakże dopiero Iwan III Srogi, w drugiej połowie wieku XV rozpoczął decydujące procesy zjednoczeniowe i politykę partycypacji spod władz chanów Półwyspu Taurydzkiego/Krymskiego. Również w podobnym okresie poprzez wydarzenia zewnętrzne, jak upadek cesarstwa wschodniorzymskiego, mogło narodzić się w dynastii Rurykowiczów^[7] dążenie do wcielenia w życie idei „trzeciego Rzymu”.

Wielkie Księstwo Moskiewskie w tym również czasie ostatecznie wkraczało na pozycję hegemonia ziem ruskich, co miało swój krańcowy wyraz w przejściu tej zwierzchności dzięki tytularyzacji wielkiego księcia mianem „cara Wszechrusi” w roku 1547. Carstwo ruskie miało swojego założyciela w osobie najbardziej obrazującej podstawy ewolucjonizmu autokracji państwie rosyjskim — carze Iwanie Iwanowiczu IV Groźnym. To on dzięki swej okrutnej sławie, poprzez normalizację stosunków w państwie, które przeżywało możnowładczy renesans; dokonał jednorazowego i potwornego w swym wymiarze ukrócenia władzy oligarchów poprzez politykę terroru tzw. „opryczniny”^[8].

Polityka możnowładztwa ruskiego, już wtedy miała zostać zmarginalizowana, absolutnie jednak nieusunięta — ze względu na potrzeby finansowe rozległego carstwa, lecz ograniczona w swych aspiracjach przywódczych — do roli Senatu rzymskiego w okresie pryncypatu. Duma bojarska, stanowiła, zatem element doradczy, jej prawo głosu ograniczało się jedynie do nadań ziemskich poszczególnym jednostkom z ich własnego grona. Ponownie jednak możliwość rozwoju prawnoinstytucjonalnego zyskała zaraz po upadku dynastii Rurykowiczów, wraz ze śmiercią sławnego autora brutalnej polityki samodzierżawia w roku 1584.^[9]

Okres Wielkiej Smuty, którego zakończenie w Rosji jest obecnie jednym z największych świąt narodowych^[10]; był jednocześnie ostatnim czasem, w którym jakieś znaczenie polityczne przedstawiała дума i pozostali przedstawiciele możnowładztwa. Wraz z początkiem dynastii Romanowów, którzy nawiązali do dogmatów politycznych Iwana IV, władza caratu poprzez dławienie emancypujących praw stanowych, systematycznie rosła, aby ponownie wydzwignąć strukturę samodzierżawia na szczyty absurdu autokratycznego. Doszło do historycznego paradoksu i nowa dynastia powołana z woli bojarów, konsekwentnie dokonywała konfiskat majątkowych i uszczupień ekonomiczno-prawnych tej grupy. Nawet, jeżeli były one dokonywane na rzecz pośredniej szlachty i bogatszego mieszczaństwa, to tylko z racji faktu niemożności wzrostu zagrożenia dla ustroju jedynowładztwa przez te i tak marginalne prawnie i statusowo warstwy.

Dalsze usprawnienia aparatu urzędniczego dokonane przez wielkiego „reformistę” Piotra I, zwanego Wielkim; sprowadzały się nie tylko do potwierdzenia tego porządku, lecz również sztucznie rozwiązywały postępujące nastroje emancypacyjne zamożniejszych warstw historycznych kraju. Rozładowaniu napięć strukturalnych tak absolutystycznego państwa służył szereg powierzchownych zmian, jak chociażby czternastostopniowy system czynowników, którym teoretycznie można było za zasługi uzyskać status szlachecki (w ciągu 97 lat działania systemu nie było żadnego przypadku).

Zdobycze i nabytki terytorialne — od zwycięstwa w III, zwanej wielką, Wojnie Północnej — pokoju Nysztadzkiego z roku 1721 — Imperium Rosyjskie swobodnie dysponowało zasobami materialnymi i ludzkimi, skupionymi w rękach kolejnych samodzierżawców. Nie oznaczało to jednak, że wszelka opozycja nie funkcjonowała. Nie dało się, bowiem zreformować części stosunków agrarnych, aparatu urzędniczego, kadrowego, oświaty i wojskowego — na wzór zachodni, unikając jednocześnie implantacji pewnych haseł epoki les lumieres. Nie obyło się bez wystąpień najbardziej uciemnionych w chociażby dwóch powstaniach moskiewskich, powstaniu Bołotnikowa, buncie strzelców, czy cieszącym się największym odzewem społecznym buncie Pugaczowa. Jednakże reakcyjna polityka rozbudowanego od dawna, doskonale prosperującego i odpowiednio opłacanego aparatu reżimowego i represyjnego policji politycznej, dobrze opłacana armia systemu carskiego — opierająca się w jeszcze większym stopniu niż miało to miejsce w państwie Fryderyków systemie

karnym; oraz stopniowa degradacja dawnych wielkich rodów bojarskich — prowadziła do sytuacji, w której brakowało nawet możliwości oparcia się o przedstawicieli spoza rodziny Romanowów, w buncie przeciw niej.

Wpływ idei oświeceniowych, szok w zetknięciu z inną możliwością sprawowania władzy, inną projekcją ustrojową; doznany przez żołnierzy i oficerów podczas walk na terytorium Europy Zachodniej, oraz po wkroczeniu do Paryża kończącym okres walk napoleońskich — okazał się być znamieny dla kultury rosyjskiej. Jednakże, wtedy przybrał jedynie niezwykle żałosny wymiar w Powstaniu Dekabrystów, buncie, który dokonał się na podłożu ideologicznym, jednak w pozbawionym i wypranym z dążności systemowo twórczych narodzie, egzystującym w jedynowładczym reżimie, nie mógł mieć większego oddziaływania ani spotkać się z natychmiastowym odezwem mas. Wąska grupa, nielicznych, dość dobrze wykształconych wojskowych musiała spotkać się, więc w panującym ustroju stosunków społecznych z zupełną alienacją. Sytuacja jednak zaistnienia takiego zrywu, musiała wpłynąć na samodzielną Romanowów, zwłaszcza po wydarzeniach klęski w Wojnie Krymskiej. Doprowadziło to poza naturalnym wzrostem represji, do kolejnego dokonania zmian o powierzchownym charakterze, służących osłabieniu dążności wolnościowo-wyzwoleńczych, poprzez niezbędne zmiany w strukturze gospodarki ziemskiej.

Absolutnie nie było jednak mowy o jakimkolwiek ograniczeniu własnych kompetencji caratu, w ramach tychże reform, na tym zasadzała się ich cała niepodzielna władza. Samorządca nie miał przecież w interesie pozbawiania władzy samego siebie. Sytuacja, w której jedyną możliwością na doprowadzenie do zmian politycznych, była możliwa tylko poprzez wywrócenie całego obowiązującego porządku społecznego zaowocowała naturalnie narodzinami takich ruchów oddolnych. Jeżeli w głównej mierze arystokracja nie przejawiała już chęci konfrontowania się z władzą carską — poza nielicznymi wyjątkami, a jedynie ograniczała się do życia w bogactwie zapewnianym rozlicznymi majątkami ziemskimi — to odpowiedzialność za ewentualne przeinicjowanie stosunków leżała już w gestii warstw ciemiejących.

Tak też się stało, już w drugiej połowie wieku XIX, w Rosji narodziło się wiele ruchów społecznych bazujących na radykalizmie społecznym. Instytucjonalnie zostały one potwierdzone w tzw. „Narodnej Woli”. Miało to jednak związek początkowo z postulatami anarchizmu, zresztą sama droga do osiągnięcia celu jakim było zerwanie z odwiecznym autokratyzmem zgodnie z wizją Josepha Proudhona widziana była w zamachach na władcę. Mimo udanego zamachu i śmierci Aleksandra II w jego wyniku, nie zmieniło to sytuacji, ponieważ rodzina Romanowów była zawsze dość liczna. W przyszłości „błądu” zabicia tylko jednego jej członka unikną bolszewicy.

W tym czasie jednak tradycyjną odpowiedzią caratu na rewoltę, a w szczególności akt zamachu na osobę cara, stanowił oczywiście wzmożony element ucisku. Aparat opresyjny za następcy, Aleksandra III — przybrał charakter powszechny, już nie tylko cierpiały ruchy radykalizujące, dostało się również ludności obcej kulturowo, etnicznie, czy religijnie; jako potencjalnemu środowisku wywrotowym. Szczególny rozwój polityki rusyfikacyjnej na terytoriach zależnych, jak Finlandia, tereny wschodniej ściany Bałtyku i ziemie polskie; jedynie maskował problemy wewnętrzne Imperium Rosyjskiego. Dalsze losy ostatniego z carskich następców tronu; są naturalną konsekwencją takiego stanu rzeczy. Problemy ludności, sprzężone z anachronizacją systemu agrarnego, ogółu gospodarki i relacji prawnych, w połączeniu z przegraną wojną z Japonią, rozkładem biurokracji, niemożnością reorganizacji w oparciu o dotychczasową sytuację ówczesnej administracji — to wszystko w połączeniu z wynikiem wojny rosyjsko-japońskiej, oraz wydarzeniami z roku 1905 i I Światowej Wojny, powszechnym głodem i w końcu oddziaływaniem na społeczeństwo idei rewolucyjnych — szczególnie socjalistycznych — doprowadziły do rewolucji roku 1917. Nowa sytuacja jednakże nie oznaczała absolutnie końca rządów jednostkowych, dyktatury, teraz już dzięki możliwościom technologicznym i rozwiązaniom społecznym - możliwej do zastosowania w wymiarze państwa totalitarnego.

Odpowiedzmy sobie zatem czemu, dlaczego i skąd w obecnej Rosji miałyby się wziąć tradycje demokratyczne? Jeżeli idee te, nie tylko nie są respektowane przez rząd, ale również nie mają przełożenia w postawie jednostkowej i masowej społeczności. W sytuacji kiedy państwo to nie miało żadnych koneksji z prawdziwie demokratycznym wymiarem ustrojowym, a nie tylko z nomenklaturą krajów systemu demokratycznego; logiczną konsekwencją jest niemożność organizacji państwa i jego populacji w obrębie tego systemu. Zaakceptowanie w roku 1991, ustroju politycznego federacji, w charakterze półprezydenckim; a do tego wraz z koncepcją zatwierdzenia statusu praw człowieka, było jedynie gestem pozornym. Ustrój tego państwa jest w istocie wyjątkowy, ponieważ nie da się w pełni zaklasyfikować do żadnego podziału; jeżeli w ogóle

będziemy próbowali to jedynie w czysto formalnych warunkach spełnia powyżej wymienione regulacje systemowe, lecz w rzeczywistości praktyka rządu i niezwykle wręcz rozbudowane prerogatywy prezydenckie, czynią ten polityczny twór zagadkowym na scenie demokracji światowych. Prezydent, gwarantem praw zawartych w konstytucji, prezydent mogący rozwiązać w każdej chwili rząd i parlament; oficjalnie bezpartyjny. W praktyce koegzystuje ze sobą kilka partii, jednakże, żadna poza figuralną Jedną Rosją, nie zdobyła nigdy więcej niż 13% głosów obywateli.

Pytanie budzi również charakterystyczna cenzura polityczna dla tego kraju, gdzie tylko pewne regiony o większych wpływach Jednej Rosji mają połowiczną wolność słowa, i dźwięku. Skupienie w ręku Putina, głównych sił przemysłowych, lecz także jego wprost niezwykle dotacje na „niezależne” media sprawiają, iż posiada praktyczny monopol na prasę i telewizję krajową. To wszystko udało mu się osiągnąć i utrzymać dzięki, podniesieniu poziomu materialnego ogółu społeczeństwa, jednakże wymiar tych zmian nie został dokładnie zbadany, a jego stosunki z oligarchami „demokracji rosyjskiej”, jak sam mawia „z jego rodziną królewską”, sprawiają, że oficjalnie jego dochody nie przekraczają pięciu milionów rubli, podczas gdy wartość całkowita rzeczywistych dóbr finansowych bywają szacowane na sumy wyższe niż wysokość całego polskiego budżetu wraz z unijną pomocą.

Również coraz bardziej oficjalnie, Władimir Władimirowicz odwołuje się do spadkobierstwa ZSSR, chociażby poprzez [hymn](http://pl.wikipedia.org/wiki/Hymn_Pa%C5%84stwowego_Federacji_Rosyjskiej) (http://pl.wikipedia.org/wiki/Hymn_Pa%C5%84stwowego_Federacji_Rosyjskiej) i święta państwowe. Zastanowienie budzi również fakt, jego szczególnego uporu i przedłużenia kadencji z lat czterech na sześć dla prezydenta, wraz z możliwością sprawowania urzędu wielokrotnie, a jedynie dwa razy w kolejności szeregowej.

Jeżeli zatem jedynymi powiązaniem Rosji z demokracją jest epizodyczna rola kierownicza Soborów Ziemskich i zgromadzeń Dumy, w okresach interregnum, to pytanie, gdzie indziej niż właśnie w przeszłości powinniśmy szukać wzorców rozwiązań systemowych i czy rzeczywiście tradycje sprawowania władzy i kategoryzacji jej formy — kształtowane w ciągu nie dziesięcioleci, nawet nie pojedynczych wieków, lecz tysiącletniej historii można ot tak kolokwialnie mówiąc przeorać i wykorzystać z ludzkiej świadomości? Cóż, Rosjanie są jak widać przyzwyczajeni do władzy jednostki, czy to w ramach systemu czerwonego, czy białego; zawsze muszą być gotowi na autokratyczne zapędy swoich rządzących.

Myślę, iż powyższa argumentacja, w której za wyjściową mojej interpretacji tematu uznałem, odleglejszą historię danych bytów państwowych, pozwala odpowiedzieć, „Dlaczego w USA jest demokracja, a Rosji jest...to, co jest”. Oczywiście listy przyczyn tej sytuacji powyższy ogólny zarys nie wyczerpuje, właściwe odpowiedzenie na w/w pytanie jest niewyobrażalnie bardziej skomplikowane. Skupiłem się jedynie na przesłankach historycznych z różnym naciskiem na poszczególne okresy, co oczywiście jest ze wszech miar niewystarczające i nie zadowoli zdecydowanej części odbiorców. Jednakże uważam, iż każdy sam powinien zainteresować się tematem i spróbować zrozumieć mechanizmy historiozofii, oraz upór egzystencjalny pewnych ludzkich schematów na przestrzeni wieków na podstawie powyższych przykładów.

Bibliografia:

Najnowsza Historia Świata tom 1,2,3,4., red. Janusz Józef Węc, Jan Rydel, Artur Patek, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2010.

Historia Powszechna. Wiek XVIII., Emanuel Rostworowski, wydanie piąte poprawione, Warszawa 1995.

Historia Powszechna. Średniowiecze., Tadeusz Manteuffel, PWN, Warszawa 2012.

Forgotten Leader of the Revolution., Coleman, John M. Thomas McKean, New Jersey 1984.

Konstytucja i Deklaracja Niepodległości., A.Marrys, Washington DC 1999.

Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki, Hugh Brogan., Wrocław 2004.

[1] Władimir Władimirowicz Putin nt ustroju Federacji Rosyjskiej.

[2] „Nie będę układać się z nielegalnym i buntowniczym ciałem za jaki kongres uważam.”

[3] „O duchu Praw”

[4] George Washington, traktował tą sprawę bardzo poważnie, żeby nie powiedzieć osobiście, ponieważ miał kilkakrotnie możliwość skorzystania z okazji przejęcia władzy w państwie siłą, a nawet zdarzały się propozycje szykowane przez podwładnych dotyczące ustanowienia monarchii i sięgnięcia po władzę królewską, jako wypróbowany typ rządów. W Europie krytykowano, a jednocześnie wątpiono w jakąkolwiek inną formę ustroju państwa niż monarchia stanowa, tak więc Waszyngton poczuwał się niejako odpowiedzialny do ukazania, że możliwe jest sprawowanie urzędu

najwyższego wykonawczego i jego zrzeczenie dobrowolne(również tak wyznaczył nie pisaną ustawę o maksymalnym dwukrotnym objęciu urzędu prezydenta(raz jeden tylko w historii ameryki nierespektowany)-który zresztą był projektowany pod jego charakter, stąd też dzisiejsze szerokie prerogatywy fotela prezydenckiego). — Flexner J. T., Washington, Warszawa 1990, str. 94

[5] Pierwszej czasów nowożytnych, za wyłączeniem republik miejskich.

[6] 1. Wolność religii, prasy, słowa, petycji i zgromadzeń — 15 grudnia 1791

2. Prawo posiadania i noszenia broni — 15 grudnia 1791

3. Zakwaterowanie żołnierzy w domach prywatnych — 15 grudnia 1791

4. Prawo do nietykalności osobistej i materialnej, zasady nakazów rewizji — 15 grudnia 1791

5. Zasady składania zeznań i wymierzania kary — 15 grudnia 1791

6. Prawa oskarżonych — 15 grudnia 1791

7. Prawo do sądu z ławą przysięgłych — 15 grudnia 1791

8. Zakaz nadmiernych kaucji i okrutnych kar — 15 grudnia 1791

9. Istnienie praw poza konstytucyjnych — 15 grudnia 1791

10. Zakres praw poza konstytucyjnych — 15 grudnia 1791(Pierwsze 10 poprawek do konstytucji stanowią tzw. Kartę Praw.)

11. Powództwo przeciwko stanom — 7 lutego 1795

12. Sposób wyboru prezydenta — 15 czerwca 1804

13. Zniesienie niewolnictwa — 6 grudnia 1865

14. Prawa gwarantowane i korzyści z obywatelstwa — 9 lipca 1868

15. Prawo do głosu bez względu na rasę — 3 lutego 1870

16. Ustanowienie podatku dochodowego — 3 lutego 1913

17. Sposób wyboru i liczba senatorów — 8 kwietnia 1913

18. Wprowadzenie prohibicji — 16 stycznia 1919

19. Prawo kobiet do głosu — 18 sierpnia 1920

20. Zmiana kadencji kongresu i prezydenta — 23 stycznia 1933

21. Zniesienie prohibicji — 5 grudnia 1933

22. Ograniczenie prezydentury do dwóch kadencji — 27 lutego 1951

23. Przedstawicielstwo dla Waszyngtonu w Kolegium Elektorów — 29 marca 1961

24. Zniesienie podatku wyborczego w wyborach federalnych — 23 stycznia 1964

25. Przekazanie władzy w przypadku śmierci prezydenta — 23 lutego 1967

26. Prawo wyborcze od 18 roku życia — 1 lipca 1971

27. Ograniczenie wysokości płacy członków Kongresu — 7 maja 1992

*Cytat za: Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Reminiscencje w 220. rocznicę uchwalenia, Jolanta A. Daszyńska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Warszawa 2009, tabela nr. 9, str. 517

[7] Ze względu na niedawne koligacje z dynastią Paleologów.

[8] Poprawna forma również: „opricznina”.

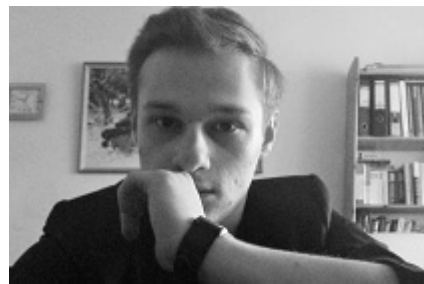
[9] Oficjalnie koniec dynastii nastąpił w roku 1598, wraz ze śmiercią Fiodora I.

[10] Wiąże się bezpośrednio z wyrzuceniem polskiej załogi z Kremla.

Adam Pawłowski

Student historii UW i pracownik Muzeum Wojska Polskiego. Religiosceptyk, z zamiłowaniem do fizyki teoretycznej i geopolityki, amator psychologii ewolucyjnej i kofeiny.

[Pokaż inne teksty autora](#)



(Publikacja: 12-03-2014)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9601) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9601>)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.
Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl